

УДК 65. 012. 8:005

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Корчевська Л. О., к.е.н., доцент,
Жосан Г. В. студент (Херсонський НТУ)*

У статті розглянуто напрямки і методологічні визначення поняття «економічна безпека підприємства».

Ключові слова: економіка, безпека, напрямки економічної безпеки підприємства.

Постановка проблеми. В умовах ринкових відносин, коли держава вже не несе відповідальності за результати фінансово-господарської діяльності підприємства, забезпечення економічної безпеки (ЕБ) стає однією з найбільш важливих і актуальних проблем його життєдіяльності, бо підприємства працюють в умовах виникнення різноманітних зовнішніх та внутрішніх ризиків.

Аналіз останніх публікацій. Істотний внесок у розуміння проблеми економічної безпеки внесли такі вчені, як: Алексеєнко В., Батурін Ю., Барсуков В., Василюк В., Гавриш В., Голованов В., Горячов В., Грунін О., Гусев В., Демін В., Жаліло Я., Капустін Н., Коваленко К., Козаченко А., Кузін Б., Лоханова Н., Ляшенко А., Мунтіян В., Олейніков А., Полянський А., Пономарьов В., Раздіна Є., Раєвський Г., Сокольський Б., Ярочкін В. [1-8]. Однак питання ЕБ не знайшли остаточного вирішення.

Мета статті. Формулювання її обґрунтування економічної безпеки підприємства як економічної категорії та визначення її напрямків.

Результат досліджень. В даний час питання забезпечення умов економічного зростання підприємств виходить на перший план. На діяльність організацій впливають такі чинники, як: нестабільна політична і соціально-економічна ситуація в країні, недосконалість законодавства, криміналізація суспільства, шахрайство, корупція та інші. Все це різко загострило проблему забезпечення ЕБ підприємства (ЕБП), яка виникла доволі давно.

На цей час, вже склався певний категорійний апарат. Але можна констатувати відсутність єдності у визначенні поняття "УБП".

Для того, щоб зрозуміти зміст категорії «економічна безпека» слід вивчити поняття «економіка» та «безпека» і визначити їх сутність.

Економіка (англ. economy від грецьк. οἰκονομικῆ – мистецтво ведення домашнього господарства) – сукупність господарських відносин в людському суспільстві; господарство підприємства, регіону, країни, групи країн чи

усього світу; комплекс суспільних наук, які досліджують вищезазначене господарство та сукупність господарських відносин [1].

Економіка – це сукупність виробничих відносин даного суспільного ладу, які відповідні до продуктивних сил суспільства [2].

В перекладі з грецької «безпека» означає «володіти ситуацією», тобто, безпека – це такий стан суб'єкта, при якому ймовірність зміни властивих цьому суб'єкту якостей та параметрів його зовнішнього середовища незначна, менше певного інтервалу [1].

Безпека – стан, при якому ніщо кому- або чому-небудь не загрожує [2].

Таким чином, термінологічно ЕБ – це здатність суб'єктів соціально-економічних відносин до захисту економічного потенціалу від внутрішніх та зовнішніх дестабілізуючих чинників.

Економічну безпеку можна розглядати на рівні: країни, регіону, підприємства, особистості. У даній статті розглянемо визначення та підходи, саме, до ЕБП.

Авторами виділено декілька напрямків визначення ЕБП: стратегічний, ресурсно-функціональний, ринковий, кримінальний (табл. 1).

Стратегічний напрямок є найбільш розповсюдженим. Він базується на визначенні ЕБП як захищеності його життєво важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз, тобто захисту підприємства, його кадрового і інтелектуального потенціалу, інформації, технологій, капіталу і прибутку, який забезпечується системою заходів спеціального правового, економічного, організаційного, інформаційно-технічного і соціального характеру» [11].

Дослідники ресурсно-функціонального напрямку намагаються уникнути вживання поняття загрози у визначенні ЕБП, базуються на економічних поняттях досягнення мети, функціонування підприємства, виділяють функціональні складові.

Напрямки і методологічні визначення поняття «економічна безпека підприємства»

Напрямок	Основний фактор формування	Зміст	Автор
Стратегічний	стан захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз	<p>1. ЕБП визначається як стан ефективного використання ресурсів та існуючих ринкових можливостей підприємства, що дає змогу запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам, забезпечувати тривале виживання та стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної ним місії [3].</p> <p>2. ЕБП розглядається як міра гармонізації в часі і просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів зовнішнього середовища, що діють поза межами підприємства [4].</p> <p>3. ЕБП – це захищеність його діяльності від негативного впливу зовнішнього оточення, а також здатність своєчасно усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, які не відбуваються негативно на його діяльності [5].</p> <p>4. ЕБП – захищеність його науково-технічного, технологічного, виробничого та кадрового потенціалу від прямих (активних) або непрямих (пасивних) загроз [6].</p>	<p>Гусев В., Демін В., Кузін Б.,</p> <p>Козаченко А., Пономарьов В., Ляшенко А.</p> <p>Ковальов Т., Сухорукова Т. Бендіков М.</p>
Ресурсно-функціональний	ефективне використання ресурсів або потенціалу та виділення функціональних складових	<p>1. ЕБП – це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загрозам і для забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому [7].</p> <p>2. Під ЕБП розуміють такий стан юридичних, виробничих відносин і організаційних зв'язків, матеріальних та інтелектуальних ресурсів, при якому забезпечується стабільність його функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток [8].</p>	<p>Олейніков А.</p> <p>Мунтіян В.</p>
Ринковий	наявність конкурентних переваг	<p>1. ЕБП – комплекс заходів, що сприяють підвищенню фінансової стійкості господарчих суб'єктів за умов ринкової економіки, які захищають їх комерційні інтереси від впливу негативних ринкових процесів [9].</p>	Раздіна Є.
Кримінальний	захист проти економічних злочинів	<p>1. ЕБП - сукупність чинників, які забезпечують незалежність, стійкість, здатність до прогресу в умовах дестабілізуючих факторів [10].</p>	Капустін Н.

Прихильники ринкового напрямку вважають, що наявність конкурентних переваг, зумовлених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів і організаційної структури підприємства його стратегічним цілям і завданням забезпечать йому певний рівень економічної безпеки [12]. Але сам факт наявності переваг потенціалу, без їх використання і реалізації, не гарантує підприємству ЕБ.

Дослідники кримінального напрямку дуже часто забезпечення ЕБП зводять до протистояння, захисту від різного роду економічних злочинів (крадіжки, шахрайство, фальсифікації, промислове шпигунство і т.д.). Поза сумнівом, ці загрози дуже

важливі і повинні постійно аналізуватися і враховуватися, але зводити економічну безпеку підприємства лише до цього не можна. Це поняття ширше і більш емке [13].

Аналіз визначень „ЕБП”, кожне з яких зі своїх позицій розкриває його природу, дозволяє виділити найбільш істотні особливості:

1. Велика частина авторів під ЕБП розуміють стан потенційної жертви, об'єкта небезпеки.

2. ЕБП доволі часто розглядається як здатність підприємства ефективно використовувати ресурси та наявні ринкові можливості в умовах цілеспрямованої руйнуючої дії ззовні або з самого підприємства.

3. ЕБП – поняття системне, це властивість підприємства, яка побудована на принципах стійкості, саморегуляції, цілісності. Вона покликана захистити кожну з цих властивостей, оскільки руйнівна дія на будь-яку з цих властивостей приведе до загибелі підприємства в цілому.

4. ЕБП розглядається як вирішальна умова діяльності підприємства.

5. ЕБП в абсолютному своєму виразі – відсутність небезпек і загроз.

6. Існує припущення, що вплив загроз можна нейтралізувати в повній мірі, але у більшості випадків, це можливо лише частково.

7. „Наріжним камнем» майже всіх понять виступає загроза, як реальна ознака небезпеки. Причому загроза в цьому контексті набуває якості сутнісної характеристики. На основі аналізу всіх підходів і розкриття змісту ЕБП виявляється, що загроза і боротьба з нею є суттю безпеки.

Висновки. Отже, для підприємства бути в безпеці зовсім не означає функціонувати без небезпек. Останні існують завжди або майже завжди і в певних межах можуть навіть мати позитивне значення, вони стають однією з причин необхідної активності підприємства. Небезпеки, проблеми, труднощі не тільки неминучі в діяльності підприємства, але і корисні у деякій мірі, оскільки вони грають також і мобілізуючу роль в цій діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Словарь финансовых терминов [Электронный ресурс]: Программа поиска толкований слов «Interpretatio». – Режим доступа до програми: <http://inetio.org/>.
2. Современный толковый словарь. – М.: Большая Советская Энциклопедия, 1997. – с.
3. Экономика и организация

безопасности хозяйствующих субъектов [Гусев В. С., Демин В. А., Кузин Б. И. и др.]. – СПб: Очарованный странник, 2001. – 288 с.

4. Козаченко А. В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения / Козаченко А. В., Пономарев В. П., Ляшенко А. Н. – К.: Либра, 2003. – 280 с.

5. Ковалёв Д., Сухорукова Т. Экономическая безопасность предприятия // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С.48-52.

6. Бендигов М. Экономическая безопасность промышленного предприятия (организационно-методический аспект) // Консультант директора. – 2000. - № 2. – с. 7-13 .

7. Основы экономической безопасности. (Государство, регион, предприятие, личность) // Под ред. Е.А. Олейникова. – М.: ЗАО Бизнес школа «Интел-Синтез», 1997. – 288 с.

8. Мунтян В.І. Економічна безпека України / Мунтян В.І. – К.: Вид-во КВІЦ, 1999. – 464 с.

9. Раздина Е. Коммерческая информация и экономическая безопасность предприятия // Бизнес-информ. – 1997. – № 24. – с. 63-65.

10. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы // Бизнес-информ. – 1999. – № 11-12. – с. 45-47.

11. Меламедов С.Л. Формирование стратегии экономической безопасности предпринимательских структур: дис. канд. эк. наук: 08.00.05 / Меламедов Сергей Леонидович. – СПб, 2002. – 146 с.

12. Лоханова Н. Система управління станом економічної безпеки підприємства: проблемні питання, концепція розвитку / Н. Лоханова // Економіст. – 2005. – №2. – С. 52-56.

13. Грунин О.А. Экономическая безопасность организации / О.А. Грунин, С.О. Грунин. – СПб: Питер, 2002. – с.

Аннотация. В статье рассмотрены направления и методологические определения понятия «экономическая безопасность предприятия».

Ключевые слова: экономика, безопасность, направления экономической безопасности предприятия.

Summary. The directions and methodological determinations of concept «economic safety of enterprise» are considered in the article.

Keywords: economy, safety, directions of economic safety of enterprise.

*Рецензент д.е.н., професор ХНТУ Савіна Г.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Єлагін Ю.В.*